

บทที่ 2

แนวคิดและเอกสารอ้างอิง

การศึกษา เรื่อง การจัดการมูลฝอยของครัวเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพะเยา ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ที่เป็นปัญหาของมูลฝอยในจังหวัดพะเยา
2. แนวทางการแก้ไขปัญหามูลฝอย
3. การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

สถานการณ์ที่เป็นปัญหาของมูลฝอยในจังหวัดพะเยา

จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคเหนือ ที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม และมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และได้ชื่อว่าเป็นเมืองน่าอยู่ 1 ใน 5 ของประเทศไทย แต่ปัจจุบันมีสิ่งทีแสดงให้เห็นว่า จังหวัดพะเยากำลังจะเผชิญกับปัญหาการจัดการมูลฝอย ดังนี้

1. อัตราการเพิ่มของประชากรในจังหวัดพะเยา
2. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม
3. ความรู้ความเข้าใจในปัญหาการจัดการมูลฝอยของประชาชนมีน้อย
4. ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามูลฝอย
5. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการกำจัดมูลฝอยมีน้อย

อัตราการเพิ่มของประชากรในจังหวัดพะเยา

อัตราการเพิ่มของประชากรในจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนประชากร 503,684 คน ปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนประชากร 517,731 คน (ที่ทำการปกครองจังหวัดพะเยา, 2542 : 55) ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรจังหวัดพะเยาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อปริมาณมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ที่ทำการปกครองจังหวัดพะเยา, 2539 : 51) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การกำจัดขยะมูลฝอยและกากของเสีย ชุมชนเมืองของจังหวัดพะเยาในอนาคต

ลำดับ ที่	การแบ่งกลุ่ม ชุมชนเมือง	ปริมาณขยะมูลฝอยและ กากของเสียรวมในปีพ.ศ. 2537 - 2557 (ตัน)	รูปแบบในการฝังกลบ	พื้นที่ใช้ ในการฝัง กลบ (ไร่)
1	Cluster A	253,193.14	* ฝังกลบในร่อง	89.44
	* สุขาภิบาลเชียงคำ	95,104.34	* ฝังกลบบนพื้นที่ราบ	
	* สุขาภิบาลห้วยข้าวก่ำ	77,653.75	หรือพื้นที่ลาดเท	
	* สุขาภิบาลท่าทราย	43,084.60		
	* สุขาภิบาลสบง	37,350.45		
	* อปค.	-		
2	Cluster B	131,819.75	* ฝังกลบในร่อง	46.80
	* สุขาภิบาลปง	85,446.50	* ฝังกลบบนพื้นที่ราบ	
	* สุขาภิบาลจิม	46,373.25	หรือพื้นที่ลาดเท	
	* อปค.	-		
3	Cluster C	56,702.75	* ฝังกลบในร่อง	26.86
	* สุขาภิบาลจิม	56,702.75	* ฝังกลบบนพื้นที่ราบ	
	* อปค.	-	หรือพื้นที่ลาดเท	
4	Cluster D	205,448.65	* ฝังกลบในร่อง	97.26
	* สุขาภิบาลดอกคำใต้	149,058.70	* ฝังกลบบนพื้นที่ราบ	
	* สุขาภิบาลบ้านถ้ำ	56,389.95	หรือพื้นที่ลาดเท	
	* อปค.	-		
5	Cluster E	302,044.80	* ฝังกลบในร่อง	143.06
	* เทศบาลเมืองพะเยา	172,250.80	* ฝังกลบบนพื้นที่ราบ	
	* สุขาภิบาลแม่ใจ	55,012.80	หรือพื้นที่ลาดเท	
	* สุขาภิบาลดงเจน	74,781.20	ฝังกลบบนพื้นที่ลุ่มต่ำ	
	* อปค.	-		

(ที่ทำการปกครองจังหวัดพะเยา, 2539: 51)

จากตารางที่ 2 พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยและกากของเสียในปี 2537-2557 ในแต่ละพื้นที่ที่กำหนดไว้มีปริมาณที่มาก เช่น สุขาภิบาลดอกคำใต้ มีปริมาณขยะมูลฝอยและกากของเสีย จำนวน 149,058.70 ตัน ขณะที่เทศบาลเมืองมีปริมาณขยะและกากของเสีย จำนวน 172,250.80 ตัน และส่วนใหญ่ชาวบ้านเลือกใช้วิธีการกำจัดด้วยวิธีฝังกลบในร่อง ฝังกลบบนพื้นที่ราบ หรือพื้นที่ลาดเท ในพื้นที่ 97.26 ไร่ และพื้นที่ 143.06 ไร่ ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปริมาณขยะมูลฝอยนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและต้องหาทางกำจัดด้วยวิธีการที่เหมาะสมต่อไป

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยจากเดิมที่เป็นแบบเรียบง่าย ผู้หญิงอยู่กับบ้านทำอาหารเลี้ยงดูสามีและบุตร โดยสามีเป็นผู้ออกไปประกอบอาชีพและนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจ โดยผู้หญิงต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงปริมาณแรงงานสตรีที่ออกไปทำงานนอกบ้าน (ปี พ.ศ. 2538 - 2542)

ปี พ.ศ.	จำนวนแรงงานสตรีที่ทำงานนอกบ้าน (คน)	จำนวนที่เพิ่มขึ้น (คน)
2538	68,943	-
2539	70,815	1,872
2540	73,552	2,737
2541	81,479	7,927
2542	89,731	8,252

(สำนักงานสถิติจังหวัดพะเยา, 2542 : 8)

จากตารางที่ 3 พบว่า ในช่วง 2 ปีหลัง ปี 2541 และปี 2542 จำนวนแรงงานสตรีที่ออกไปทำงานนอกบ้านสูงมาก ทำให้เวลาในการจัดการในครัวเรือน และการประกอบอาหารน้อยลง จึงต้องซื้อสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มีถุงพลาสติก ภาชนะ และกระดาษ ฯลฯ ก่อให้เกิดมูลฝอย ทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ที่เรียกว่า บริโภคนิยม เข้ามามีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทย ทำให้เกิดการเพิ่มของปริมาณมูลฝอยโดยไม่จำเป็น

ความรู้ความเข้าใจในปัญหาการจัดการมูลฝอยของประชาชนมีน้อย

การขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหาการจัดการมูลฝอยของประชาชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณของมูลฝอยในชุมชน สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ทำให้คนในสังคมโดยทั่วไปชอบความสะดวกสบายให้แก่ตนเอง การจับจ่ายใช้สอยของพ่อบ้าน แม่บ้าน และประชาชนทั่วไป ใช้ถุงพลาสติกในการใส่ของ เพราะง่าย คล่องตัว และสะดวกในการพกพาไปในที่ต่าง ๆ เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วถุงพลาสติกดังกล่าวกลายเป็นมูลฝอย ไปโดยสภาพ และพบเห็นกันเกลื่อนบริเวณต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน ชุมชน ถนน หรือแม่น้ำลำคลอง หากสื่อมวลชนจะช่วยกับประชาสัมพันธ์ให้เห็นสิ่งที่เกิดโทษอย่างมหันต์ จากการใช้ถุงพลาสติก จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจระดับหนึ่งในการช่วยกันกำจัดมูลฝอยและกากของเสียได้ และอีกลักษณะหนึ่งซึ่งพบเห็น คือ การทิ้งมูลฝอยที่ไม่เป็นที่เป็นที่ทาง ทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณของมูลฝอยอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชน และประชาชนในชุมชน

ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามูลฝอย

การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน หรือ กลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนกิจกรรมการแก้ไขปัญหามูลฝอย ยังไม่เพียงพอ หรือกล่าวได้ว่า ยังมีไม่มากนัก ทุกคนรู้ว่า มูลฝอยเป็นสิ่งที่ไม่ดี ก่อให้เกิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของคนและสัตว์ และทำให้สิ่งแวดล้อมขาดความสวยงาม และไม่เป็นที่ชื่นชอบแก่ผู้พบเห็น แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า มูลฝอยที่เกิดจากครัวเรือนของประชาชนในชุมชนนั้น ได้นำมากองไว้หน้าบ้าน ชุมชน โรงเรียน วัด ตลาดสด และสถานที่ชุมชน ซึ่งรวมไปถึงแม่น้ำลำคลอง และสองข้างทางของถนน เพื่อให้พ้นความรับผิดชอบของตน แต่จะสร้างความเดือดร้อนให้ใครไม่สำคัญ ขอเพียงให้ตนเองสะดวกสบาย ซึ่งจากที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่ไม่มีบทบาท หรือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหามูลฝอย และเป็นที่มาของมูลฝอยและการเพิ่มของมูลฝอยในอนาคตในที่สุด

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการกำจัดมูลฝอยมีน้อย

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมาใหม่ ได้ถูกตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีหน้าที่ในการวางแผนงาน โครงการต่าง ๆ ใน อบต. ยังไม่มีความสันทัดในการจัดการมูลฝอย และกรรมการส่วนใหญ่มีประสบ

การณ์ในการทำงานทางด้านมูลฝอยน้อย ประกอบกับงบประมาณของ อบต. ในระยะแรกเริ่มนั้นมี จำกัด คณะกรรมการบริหารงาน อบต. จึงพิจารณาแผนงาน โครงการ อื่น ๆ ที่มีความเร่งด่วนและจำเป็น ทำให้บทบาทของ อบต. กับการกำจัดมูลฝอยไม่ชัดเจน เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง (3 - 5 ปี) มูลฝอยได้สะสมและเพิ่มปริมาณอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นปัญหาส่วนรวมของชุมชนและ อบต. ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนใน อบต.

กล่าวโดยสรุปจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแล้ว อัตราการเพิ่มของประชากรในจังหวัดพะเยา การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากเดิมมาเป็นวัฒนธรรมบริโภคนิยม ความรู้ความเข้าใจในปัญหาการจัดการมูลฝอยมีน้อย รวมถึงการที่ประชาชนไม่ได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลเองยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดการมูลฝอย หรือขาดงบประมาณในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้ปริมาณมูลฝอยเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว จากเดิมในปี พ.ศ. 2540 มีเพียง 29.63 ตันต่อวัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 เพิ่มขึ้นเป็น 30.41 ตันต่อวัน ในปี พ.ศ. 2542 เพิ่มขึ้นเป็น 31.11 ตันต่อวัน และคาดการณ์กันว่า ในปี พ.ศ. 2543 จะมีปริมาณมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็น 31.84 ตันต่อวัน ซึ่งถ้ายังเป็นในลักษณะเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ปริมาณของมูลฝอยจะเพิ่มขึ้นเป็น วันละ 46.96 ตัน ในปี พ.ศ. 2560 ดังนั้นแสดงให้เห็นว่า สถานการณ์ที่เป็นปัญหาเรื่องมูลฝอยของจังหวัดพะเยาให้เห็นปัญหา และสมควรที่ได้รับการแก้ไขจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดต่อไป

แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอย

จากสภาพปัญหาการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณมูลฝอยในภาพรวมของเทศบาลเมืองพะเยา ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันแก้ไขให้ถูกต้องและเหมาะสมด้วยวิธีดังต่อไปนี้

1. การใช้เทคโนโลยี
2. การพัฒนาองค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน
4. การสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชน
5. การจัดการขยะมูลฝอย

การใช้เทคโนโลยี

โดยการสร้างเตาเผา หรือ หลุมฝังกลบขยะมูลฝอยมีอยู่ทุกตำบล จะต้องใช้งบประมาณ ในการก่อสร้างมา “ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม” เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถแก้ไขปัญหามูลฝอย ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เกิดกิจกรรมร่วมกันระหว่างท้องถิ่น และประหยัดงบประมาณได้มาก แต่ทั้งนี้จะต้องวิเคราะห์หาแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ เช่น

1. จะต้องชี้แจงให้ประชาชนที่อาศัยบริเวณใกล้จุดที่ตั้ง โครงการยอมรับได้หรือไม่ เพราะต้องรับขยะมูลฝอยมาจากชุมชนอื่นด้วย
2. เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการนำมาใช้กำจัดขยะมูลฝอยคือรูปแบบใด คงจะไม่ ใช้การยึดเหี้ยจากหน่วยงานราชการตามที่บริษัทเอกชนต่าง ๆ เสนอขายสินค้า
3. การบริหาร โครงการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีตลอดไป ควรจะใช้เลือกให้หลักการใด ผลประโยชน์ส่วนรวมลงตัวทุกฝ่ายหรือไม่
4. ชุมชนที่เป็นที่ตั้ง โครงการ ได้รับสิทธิประโยชน์อย่างไร
5. และอื่น ๆ อีกหลายประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ร่วมกันหลายฝ่าย

ในการก่อสร้างศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมนั้น จะต้องเป็นความร่วมมือกันระหว่างสมาชิก อบต. กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และประชาชนในพื้นที่จะต้องให้ความเห็นชอบและร่วมมือกัน ดำเนินการ ให้บังเกิดผลดี

การพัฒนาองค์การและสถาบันที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาองค์การและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติ ซึ่งตามหลักแล้ว คำว่า สาธารณสมบัติของแผ่นดิน อัน ได้แก่ ทรัพย์สินที่ประชาชนทุกคน เป็นเจ้าของร่วมกัน โดยรัฐเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพย์สินที่พลเมืองใช้ ประโยชน์ร่วมกัน และทรัพย์สินที่สงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันของสาธารณชน สมควรที่หน่วย งานและองค์การที่เกี่ยวข้อง ได้ปรับปรุงบทบาทการทำงานให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนซึ่งเป็นเจ้า ของประเทศโดยให้มีการปฏิบัติตามนัยแห่ง กฎหมายต่าง ๆ อย่างเคร่งครัดต่อไป เช่น

- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พุทธศักราช 2497
- พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484
- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507
- พระราชบัญญัติการประมง พุทธศักราช 2490

- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535
- พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พุทธศักราช 2526
- พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พุทธศักราช 2518
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535
- พระราชบัญญัติจัดสรรที่ดิน พุทธศักราช 2535
- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504

โดยเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานและองค์การที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จะต้องศึกษา บทบาท และอำนาจหน้าที่ของตนเองให้ถ่องแท้ พร้อมทั้งนำสาระสำคัญตามนัยสำคัญของกฎหมายแต่ละเรื่องมาอธิบายให้คำปรึกษา และทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนในแต่ละชุมชนให้อยู่ในสภาพดี เป็นปกติ

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน

ภาพจากอดีตพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพียงการให้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่ภาพในอนาคตจะต้องนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน การเจรจาต่อรอง การปรึกษาหารือร่วมกัน และการให้ข้อมูลข่าวสารด้วยจิตสำนึกของความรับผิดชอบที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจากเดิมคนส่วนใหญ่คิดว่า ภาระในการรับผิดชอบในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนเป็นเรื่องขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันจะต้องสร้างความตระหนัก หรือ ปลุกจิตสำนึกร่วมกันว่า ทุกคนในสังคมจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น การจ่ายค่าธรรมเนียมด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวเงิน เช่น การจัดเก็บค่าขนย้ายขยะมูลฝอยและกากของเสียที่เกิดขึ้นในชุมชน ในอัตราเดือนละ 20 - 30 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน หรือจ่ายตามความเป็นจริงที่เป็นธรรม และ โปร่งใส

นอกจากนี้การเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมปัจจุบัน ทำให้มีคุณสมบัติของประชากรที่พึงประสงค์จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยจิตที่มีความตระหนัก และความรับผิดชอบต่อ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเด็น ถ้าระบบนิเวศน์วิทย์อยู่ในสถานะสมดุล การหมุนเวียนของสสารและพลังงานต่าง ๆ จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องในปริมาณที่สม่ำเสมอ และจะรักษาองค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบให้ดำรงอยู่เป็นนิรันดร์ และทำให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมให้มีความรับผิดชอบในตนเองและสังคมนั้น จะเป็นหนทางการพัฒนาตนให้มีวุฒิภาวะในเรื่อง การลดลงของแรงจูงใจที่จะทำให้ตนสุขสบาย มีความเป็นอิสระที่จะทำอะไรตามที่ต้องการมากขึ้น มีความอดทนต่อความทุกข์ทรมานมากขึ้น มีความรับผิดชอบทางศีลธรรม มีความทะเยอทะยานในสิ่งที่เป็นไปได้ และมีขีดความสามารถในการวิจารณ์ตนเอง

ซึ่งหากมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน และสร้างทัศนคติใหม่ เป็นการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์เป็นผู้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน เป็นผู้อยู่ร่วมกาลเวลาแห่งปัจจุบันและเป็นผู้ร่วมสืบสายสัมพันธ์แห่งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และมองเห็นสิทธิของผู้อื่นที่จะกำเนิดมาในยุคสมัยต่อไปที่จะดำรงชีวิตอยู่โดยพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งนี้จะต้องสร้างคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย เพราะจะเป็นส่วนที่ช่วยสร้างกระบวนการทางความคิด และค่านิยมที่เป็นธรรม ในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์ทุกคนในสังคม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง

การสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชน

การสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชนในความหมายนี้ เป็นการแสวงหาแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีด้วยกันหลายแนวทาง กล่าวคือ

1. ประชาอาสา (Voluntaris Strategy) เป็นกลยุทธ์ในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ เช่น การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การกำกับดูแล ซึ่งประชาอาสานี้จะอยู่ในรูปของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมที่เสริมกับภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นอย่างดี เข้ามามีส่วนร่วมทั้งระดับการตัดสินใจ การเจรจาต่อรอง การปรึกษาหารือร่วมกัน และการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เป็นต้น

2. กลุ่มพลังเสริม (Cooperation Strategy) เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกระบวนการชักจูงให้เข้ามาเป็นพลังเสริมขององค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ในการสนับสนุน หรือ คัดค้านแผนนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ซึ่งการทำงานของกลุ่มพลังเสริมนี้มีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ อย่างไม่เป็นทางการ และอย่างเป็นทางการ ตามลักษณะของภารกิจงานที่กำหนดขึ้น

3. การสร้างพลังชุมชน (Community Power Strategy) เป็นการสร้างพลังชุมชนให้เป็นรูปองค์กร โดยมีฐานสนับสนุนกลยุทธ์ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งกลุ่มประชาอาสาและกลุ่ม

พลังเสริม โดยใช้ยุทธวิธีในการสนับสนุนหรือคัดค้านโครงการต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม ในรูปของการเดินขบวน คำวาจาหรือการเผาระวัง เป็นต้น

4. องค์กรพัฒนาเอกชน (Non Government Organization - NGOs) เป็นองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาลหรือทางราชการ เป็นองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเจรจาต่อรอง การปรึกษาหารือร่วมกัน ระหว่างประชาชนในชุมชนกับรัฐบาล ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล เพราะเป็นผู้นำทางความคิด เป็นกลุ่มพลังทางวิชาการ เป็นผู้ควบคุม ดูแล สอดส่อง และเป็นผู้ประนีประนอมความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชน อาจจะมีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิมรัฐมักจะมองในแง่ของการร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันทำงาน หรืออาจจะ มองอีกแง่หนึ่งของการเน้นการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษามากกว่า ร่วมสมทบด้านวัตถุและเงิน แม้ว่าการร่วมดังกล่าวจะยังจำเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทั้งหมด จะต้องเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- 1) ร่วมศึกษา ปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิดสร้างรูปแบบการพัฒนา เพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการชุมชน
- 3) ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม
- 4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีขีดจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมบริหารงานพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงานและทุน ตามขีดความสามารถ รวมทั้งการควบคุม ติดตาม ประเมินผลและซ่อมบำรุงรักษาผลที่เกิดจากการทำกิจกรรมนั้น

การจัดการขยะมูลฝอย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2539) ได้ให้ความหมาย ของ “ขยะมูลฝอย” หมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของแข็ง จะเน่าเปื่อยหรือไม่ก็ตาม รวมตลอดถึง เถ้า ซากสัตว์ มูลสัตว์ ฟุ่นละออง และเศษวัสดุที่ทิ้งแล้วจากบ้านเรือน ที่พักอาศัยสถานที่ต่างๆ รวมถึงสถานที่สาธารณะ ตลาดและโรงงานอุตสาหกรรม ยกเว้น อุจจาระและปัสสาวะของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งปฏิกูลที่ต้องการเก็บและกำจัดที่แตกต่างไปจาก วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย แบ่งออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่

- 1) เศษอาหาร
- 2) ขยะที่ไม่เน่าเหม็น
- 3) เถ้าถ่าน

- 4) มวลฝอยจากถนน
- 5) ชากสัตว์
- 6) ซากรถยนต์
- 7) มวลฝอยจากโรงงาน
- 8) เศษวัสดุก่อสร้าง
- 9) ตะกอนน้ำ
- 10) ขยะมวลฝอยที่เป็นอันตราย

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะมวลฝอย ได้แก่

- 1) ลักษณะของชุมชน
- 2) ความหนาแน่นของชุมชน
- 3) ฤดูกาล
- 4) สภาพทางเศรษฐกิจ
- 5) อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน
- 6) การจัดบริการเก็บขนขยะมวลฝอย
- 7) ความสะดวกในการเก็บขนขยะมวลฝอย

ความจำเป็นในการจัดการขยะมวลฝอย

เนื่องจากขยะมวลฝอย เป็นบ่อเกิดเชื้อโรคต่าง ๆ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและสภาพน่ารังเกียจ และเป็นเหตุให้เกิดความรำคาญแก่บริเวณใกล้เคียงหรือทำให้เกิดอุบัติเหตุได้

การเก็บรวบรวมขยะ แบ่งออกเป็น 3 ระบบ ได้แก่

- 1) ระบบถังเดียว ใส่ขยะทุกชนิดในถังใบเดียว
- 2) ระบบ 2 ถัง แยกขยะออกเป็นขยะเปียกและขยะแห้ง ใส่แต่ละถัง
- 3) ระบบ 3 ถัง แยกขยะออกเป็นขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะที่มีวัตถุมีพิษ ใส่แต่ละถังที่

เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยในการจัดการ

การจัดการขยะมวลฝอยในบ้านเรือน

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2543) เป็นหน่วยงานของราชการที่มีหน้าที่โดยตรงต่อการดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลการขยายความรู้ และสร้างจิตสำนึกเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในด้าน

ต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอยได้มีการสร้างยุทธศาสตร์และวิธีการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลในการสร้างความเข้าใจในหมู่ประชาชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. ลดการขนขยะมูลฝอยเข้าบ้าน เช่น ถุงพลาสติก ถุงกระดาษ กระดาษห่อของ โฟม หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ยกเว้นในกรณีที่จำเป็นจริง ๆ เพราะว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอย

2. นำสิ่งของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า หรือนำสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วมาหมุนเวียนตัดแปลงใช้ประโยชน์อื่น เช่น ถุงพลาสติก ถุงกระดาษที่ไม่เปรอะเปื้อนให้เก็บไว้ใส่ของอีก ส่วนขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระป๋องเครื่องดื่ม ก็สามารถนำมาตัดแปลงใช้ประโยชน์ได้อีกมาก สำหรับกระดาษที่ใช้ในสำนักงานชนิดสีขาว สามารถนำมาใช้อีกด้านหนึ่งได้ โดยอาจนำมาทำกระดาษทดเลข กระดาษจดบันทึก โทรศัพท์ หรือใช้ห่อของได้

3. การใช้ผลิตภัณฑ์ชนิดเติม หรือที่เรียกว่า “รีฟิล” ได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะนอกจากจะราคาถูกกว่าแล้ว ยังเป็นการลดบรรจุภัณฑ์หีบห่อในส่วนที่เป็นขยะมูลฝอยภายในบ้านได้ด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการลดต้นทุนในการใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการผลิต อันเป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมโดยทางอ้อมได้อีกด้วย สินค้าที่นิยมผลิตเป็นชนิดเติม ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ใช้ภายในบ้านได้แก่ ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับสภาพผ้า สบู่เหลว รวมถึงอาหารและเครื่องดื่มสำเร็จรูปหลายชนิด

4. พยายามหลีกเลี่ยงการใช้โฟมและพลาสติก ถ้าเป็นไปได้ไม่ควรใช้เลยจะดีกว่า เพราะถุงพลาสติกที่สามารถย่อยสลายได้นั้นจะต้องอยู่ในสภาพที่เหมาะสมจึงจะสามารถย่อยสลายได้ และใช้ระยะเวลาในการย่อยสลายนานนับสิบปี ควรใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าสำหรับใส่ของแทนการใช้ถุงพลาสติกจะดีกว่าและสามารถใช้ได้หลายครั้ง เป็นการช่วยลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากถุงพลาสติกได้

5. แยกประเภทขยะมูลฝอยภายในบ้าน เพื่อสะดวกแก่ผู้เก็บขนและยังสามารถนำขยะมูลฝอยบางชนิดไปขายเพิ่มรายได้ให้เข้าบ้านอีกด้วย

6. แปรสภาพขยะมูลฝอยให้เป็นปุ๋ย ขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ เช่น เศษพืชผัก ใบไม้ สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยใส่ต้นไม้และบำรุงดิน เป็นการลดการซื้อปุ๋ยเคมี ซึ่งนอกจากราคาแพงแล้ว ยังมีสารพิษตกค้างด้วย

7. ลดปริมาณขยะมูลฝอยอันตรายในบ้าน อาจทำได้ด้วยการรักษาความสะอาดภายในบ้าน จัดสิ่งของเครื่องใช้ให้มีระเบียบ กำจัดเศษอาหาร เศษภาชนะแตกหัก หรือที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทิ้ง ซึ่งนอกจากจะทำให้บ้านเรือนสวยงามเป็นระเบียบแล้ว ยังป้องกันสัตว์พาหะที่นำเชื้อโรคจากขยะมูลฝอยมาสู่คนได้ด้วย เช่น หนู แมลงสาบ แมลงวัน มารบกวน หากมีความจำเป็นต้องใช้สารเคมีในการกำจัดสัตว์เหล่านั้นควรหันมาใช้วิธีทางธรรมชาติที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมแทน เช่น

การใช้การบูรป้องกันมดและแมลงสาบ เป็นต้น จะช่วยลดขยะมูลฝอยที่เป็นกระป๋องสารเคมีป้องกันแมลงภายในบ้านได้ นอกจากนี้ เพื่อเป็นการลดการทิ้งหลอดฟลูออเรสเซนต์ที่เป็นพิษ ควรเลือกใช้หลอดประหยัดไฟชนิดหลอดผสม ซึ่งนอกจากมีอายุการใช้งานที่ยาวนานมากกว่าแล้ว ยังช่วยในการประหยัดไฟฟ้า และลดค่าใช้จ่ายได้อีกด้วย

8. เก็บรวบรวมขยะมูลฝอยภายในบ้านให้เรียบร้อย ใส่ในภาชนะที่ถูกหลักสุขาภิบาล เพื่อความสะดวกแก่พนักงานเก็บขน และขยะมูลฝอยที่เป็นเศษอาหาร ควรเก็บรวบรวมใส่ถุงให้เรียบร้อย สะดวกในการขนย้าย ไม่หกเลอะเทอะ สกปรก และก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นในระหว่างที่รอพนักงานมาเก็บรวบรวม

9. การสร้างความตระหนักหรือจิตสำนึกให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ก่อนที่จะทำอะไรก็ตามจะมีผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่ เช่น การซื้อสิ่งของและสิ่งจำเป็นต่าง ๆ โดยการคิดก่อนซื้อ คิดก่อนใช้ และคิดถึงอนาคต

บทสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหามูลฝอย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนและในบ้านเรือนได้อย่างเหมาะสม ด้วยวิธีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการมูลฝอย โดยใช้เตาเผารวม ที่เรียกกันว่า ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยชุมชน หรือจะใช้วิธีการพัฒนาองค์การและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ปฏิบัติตามสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชน โดยให้ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมในบทบาทต่าง ๆ และที่สำคัญ ประชาชนที่อยู่ในชุมชนหรือในบ้านเรือนจะต้องรู้จักวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างเหมาะสมเป็นประการแรก

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

Turton (1987) ซึ่งปฏิบัติงานในสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมของสหประชาชาติ (United Nations Research Institute for Social Development : UNRISD) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ กระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดนโยบายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และในการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่าง ๆ เป็นไปด้วยความสมัครใจ

Cohen and Uphoff (1980) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนั้น Uphoff ยังได้เสนอกรอบคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทว่า มี 3 มิติ และ 2 บริบท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

มิติ (Dimensions) มี 3 มิติ คือ

1. มีส่วนร่วมอะไรบ้าง ซึ่งแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยทางใดทางหนึ่ง เช่น สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ การบริหารกิจกรรมหรือการประสานงาน เป็นต้น การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การดำเนินงาน

2. มีส่วนร่วมกับใครบ้าง ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทางราชการ นักพัฒนาเอกชน ทั้งนี้ให้พิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง เพศ สถานภาพ ครอบครัวยุทธศาสตร์ และรายได้

3. มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง ได้แก่ มีส่วนร่วมโดยสมัครใจหรือถูกบังคับ ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยผ่านองค์กรประชาชนหรือโดยตรง ขนาดของการมีส่วนร่วม ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มพลังของประชาชนอย่างไร หรือเป็นแค่เพียงการได้ติดต่อสัมพันธ์ กับนักพัฒนาเท่านั้น

บริบท (Contexts) มี 2 บริบท คือ

1. ลักษณะของโครงการ โดยพิจารณาจากลักษณะของสิ่งนำเข้าว่ามีความซับซ้อนของเทคโนโลยีเพียงใด ลักษณะของประโยชน์ที่ได้รับ (ความเร็ว ความซ้ำ ที่ได้รับประโยชน์) และเงื่อนไขที่ต้องกำหนด เช่น การเข้าถึงการบริหารโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมของกิจกรรมตามโครงการ อันได้แก่ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางกายภาพและธรรมชาติ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางการเมือง เป็นต้น

จากการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวข้างต้น สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมการพัฒนาของประชาชนโดยทั่วไปว่า การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา หา

สาเหตุของปัญหา กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา วางแผนแก้ไขปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหาคด้วยตัวประชาชนเอง ไม่ใช่เป็นการกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้เขาสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาอย่างแท้จริง และเป็นการสร้างสมรรถภาพและความเชื่อมั่นในตนเองในการที่จะแก้ปัญหาของตนเองได้ต่อไป ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องค่อยเป็นค่อยไป ตามลักษณะของท้องถิ่นหรือภูมิภาค

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล

ภายหลังที่ประเทศไทยได้จัดให้มีการบริหารงานองค์การส่วนท้องถิ่น ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สภาตำบล แต่การเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เป็นรูปธรรมดังจะเห็นได้จาก

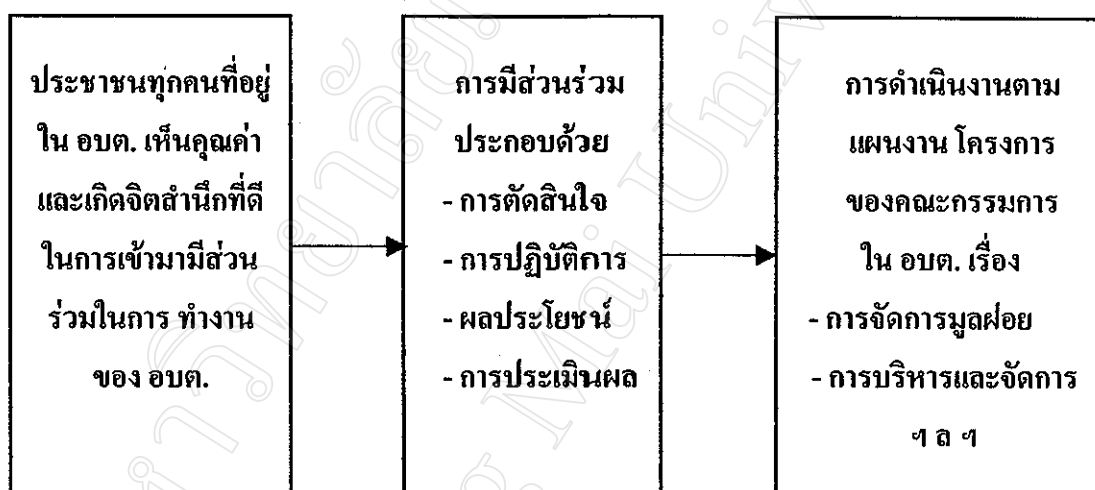
Turton (1987) พบว่า ประชาชนในชนบทไม่รู้ถึงบทบาท หน้าที่ของสภาตำบล ตลอดจนองค์ประกอบของสภาตำบล เพราะกรรมการสภาตำบลไม่ได้อธิบายถึงขั้นตอนรายละเอียดในการดำเนินงานโครงการพัฒนาต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ และมักใช้การสื่อสารแบบสั่งการแก่ประชาชน คือ สั่งให้ประชาชนปฏิบัติตาม ประชาชนจึงขาดโอกาสในการเรียนรู้ถึงขั้นตอนการทำงานของสภาตำบลอย่างชัดเจน

โกวิท พวงงาม (2538) ระบุถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของ อบต. ไม่มีประสิทธิภาพ มาจากความสนใจของประชาชน เนื่องจากปัจจุบันประชาชนยังมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ อบต. อยู่เน้อยมาก ประชาชนจึงไม่สนใจติดตามผลการปฏิบัติงานของ อบต. เมื่อขาดการติดตามผลจากประชาชน อบต. จึงขาดความกระตือรือร้นและขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ดังนั้นในการจะพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพของ อบต. ฝ่ายประชาชนในพื้นที่ต้องให้ความสนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของ อบต. อย่างเต็มที่ ทั้งใน ด้านทรัพย์สินและการเสนอความคิดเห็นในการกำหนดโครงการพัฒนา

ฉลาดชัย รมิตานนท์ (2527) ได้ทำการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า สภาพความหวาดระแวงทางการเมืองทั้งในระดับภายนอกและภายในหมู่บ้าน ตลอดจนความขัดแย้งในหมู่ผู้นำชาวบ้าน ร่วมกับข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจของชาวนายากจน ผู้ซึ่งขาดแคลนปัจจัยการผลิตคือที่ดินและทุนอันจะนำมาซึ่งอำนาจในการต่อรองและสภาพทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการถูกเอารัดเอาเปรียบมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้ต้องยอมจำนนต่อสภาพดังกล่าว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่อการมีส่วนร่วมของชาวนารับจ้างต่อ

กิจกรรมในหมู่บ้าน ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหานี้ จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าประชาชนในชนบทยังมีส่วนร่วมในการทำงานกับ อบต. อยู่ในระดับต่ำมาก ประกอบกับการที่รัฐได้จัดส่งคณะกรรมการมาสนับสนุนการปฏิบัติงานการพัฒนาชนบทระดับตำบล โดยให้คำแนะนำช่วยเหลือ อบต. ทางด้านวิชาการ ทำให้คณะกรรมการ อบต. ต้องพึ่งพาข้าราชการตลอดไป ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานท้องถิ่นน้อย และจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถกำหนดเป็นกรอบความคิดในการมีส่วนร่วม ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิภาเพ็ญ เกียรติกุล (2536) ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตพื้นที่ชั้นกลาง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยใน กรุงเทพมหานคร ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย ประเภท การกำจัด ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การลดปริมาณขยะมูลฝอยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ร้อยละ 58.5 มีการรับรู้สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอย ร้อยละ 55.0 ส่วนชนิด ปริมาณขยะมูลฝอย และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ปรากฏว่า ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมการปรุงอาหาร ร้อยละ 75.0 ปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยต่อคนต่อวัน เท่ากับ 0.429 กิโลกรัม คริวเรือนมีที่รองรับขยะ 3 และ 4 ที่ ร้อยละ 23.0 และ 24.5 เศษอาหารเปลือกผลไม้ ใช้ทิ้งร่วมกับขยะมูลฝอยอื่น ๆ ร้อยละ 97.0 ขยะมูลฝอยประเภทกระดาษ แยกไว้ขาย

และนำกลับมาใช้อีก ร้อยละ 78.0 สัตว์ตายใช้วิธีการเผาหรือฝัง ร้อยละ 42.0 ถ่านไฟฉายที่เสื่อมแล้ว ที่รวมกับขยะ มูลฝอยอื่น ๆ ร้อยละ 74.3 แบตเตอรี่เสื่อมแล้ว ใช้วิธีแยกเปลี่ยนคืนร้านค้า ร้อยละ 47.4 และทิ้งในถังขยะมูลฝอย ร้อยละ 47.3 หลอดนีออนเสื่อมสภาพที่รวมกับขยะมูลฝอยอื่น ๆ ร้อยละ 35.5 กระป๋องยาฆ่าแมลง ที่รวมกับขยะมูลฝอยอื่น ๆ ร้อยละ 70.3 ใช้ถังขยะมูลฝอยที่มีฝาปิด ร้อยละ 27.5 มีการแยกทิ้งขยะ มูลฝอยเปียก ขยะมูลฝอยแห้ง ร้อยละ 39.5

ชุติมา บัวแย้ม (2538) ทำการวิจัย เรื่อง การทิ้งขยะมูลฝอยในชีวิตประจำวันของแม่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า พฤติกรรมการรับข่าวสารและการกำจัดขยะมูลฝอย ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการทิ้งขยะมูลฝอยในครัวเรือน จากสื่อโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ค่อยมีการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ส่วนมากไม่เคยนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใน ครัวเรือน แม่บ้านแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง และทิ้งขยะมูลฝอยลงในถังรองรับขยะที่เทศบาลหรือสุขาภิบาลจัดให้

ชนพร พนาคุปต์ (2538) ทำการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ผลการศึกษาสรุปได้ว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ควรมีการรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ในเรื่องการแยกประเภทของขยะมูลฝอย รวมทั้งสร้างค่านิยมในการ พกพาถุงหรือตะกร้าไปตลาด เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอย มีการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เช่น การเพิ่มที่รองรับขยะมูลฝอยที่มีขนาดเหมาะสมให้เพียงพอในแต่ละจุด เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ และเก็บขยะมูลฝอยให้ครอบคลุมทั้งเขตเทศบาล รวมทั้งจัดหาที่รองรับขยะมูลฝอยแยกประเภท

วิรัช ชมชื่น (2536) ทำการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม ได้ผลสรุปว่า มีความจำเป็นในการปลูกฝังสามัญสำนึก และการรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม และมลพิษที่กำลังเกิดขึ้นในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีโครงการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มประชาชนที่มีอาชีพค้าขาย ควรมีการรณรงค์อย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย การแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง เพื่อนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ควรจัดตั้งขยะแยกประเภท ขณะเดียวกันการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย จะต้องชี้แจงเกี่ยวกับโทษของการฝ่าฝืนและมีการลงโทษกันอย่างจริงจัง

สุรศักดิ์ สุนทรลาภ (2538) ทำการวิจัย เรื่อง ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการ กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลภายในครัวเรือน ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า ครัวเรือนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในครัวเรือน ในระดับต่ำ ร้อยละ 78.5 รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มากกว่า 4 แหล่งขึ้นไป ร้อยละ 26.7 มีความรู้เกี่ยวกับการกำจัด

ขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง ร้อยละ 67.2 และมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่ง
ปฏิกูลภายในครัวเรือนที่ถูกต้อง ในระดับต่ำ ร้อยละ 61.0

จากงานวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาสรุปได้ว่า การทิ้งมูลฝอยของประชาชนนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรม การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยซึ่งเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล แต่ได้ส่งผลกระทบต่อเกิดขึ้นกับบุคคลและชุมชนในภาพรวม แนวทางการแก้ไขนั้นจะต้องใช้วิธีการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นในทุกคน และมีความตระหนักในพิษภัยหรือมลพิษที่จะตามมา หากทุกคนมีพฤติกรรมทิ้งขยะมูลฝอยเหมือนเดิมที่ผ่านมา และในอีกประการหนึ่งที่พบ คือ การให้ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยจะช่วยให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชน ครัวเรือนมีความเป็นระเบียบ เรียบร้อย ถูกสุขลักษณะ และสิ่งแวดล้อมดี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพะเยามีความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น และจัดการมูลฝอยอย่างถูกวิธีต่อไป โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการของ อบต. ที่ตนเองอยู่อาศัย